

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра румунської та класичної філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філологічного факультету

проф. Борис БУНЧУК

«12» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

КЛАСИЧНІ МОВИ

вибіркова

Освітньо-наукова програма: Філософія

Спеціальність: 033 Філософія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) доктор філософії

Факультет, на якому здійснюється підготовка фахівців: філологічний

Мова навчання: українська

Чернівці 2024 рік

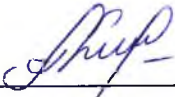
Робоча програма навчальної дисципліни «Класичні мови» складена відповідно до освітньо-наукової програми «Філософія» (спеціальність 033 «Філософія»), затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 6 від 29 червня 2023 року)

Розробники та викладачі:

Загайська Галина Михайлівна, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри румунської та класичної філології

Погоджено з гарантом ОП та затверджено на засіданні кафедри румунської та класичної філології

Протокол № 1 від «08» серпня 2024 року

Завідувач кафедри Крістінія ПАЛАДЯН

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради
філологічного факультету Алла АНТОФІЙЧУК

1. У структурі професійної підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня «Філософія» студії з класичних мов мають велике наукове, пізнавальне, загальноосвітнє, практичне значення, адже культурна спадщина давніх греків і римлян мала потужний і всесторонній вплив на всі сфери розвитку як європейської, так і світової цивілізації.

Курс класичних мов передбачає поглиблене засвоєння нормативних граматики давньогрецької та латинської мов, вміння здійснювати переклад українською мовою оригінальних творів давньогрецького та латинського філософського дискурсу, розуміння міжнародної наукової термінології створеної на ґрунті греко-латинських елементів, засвоєння термінів філософського профілю, вивчення давньогрецьких паремій, гном, латинських сентенцій і абревіатур, вміло застосування набутих знань у науковій комунікації. Вивчення класичних мов також сприятиме формуванню наукового підходу при вивченні європейських мов, поглиблюватиме розуміння рідної мови і культури, розвиватиме креативне мислення.

Мета навчальної дисципліни «Класичні мови» - читання і переклад оригінальної грекомовної і латиномовної літератури філософського спрямування авторів різних епох, засвоєння міжнародної фахової термінології для наукової комунікації. Особливість курсу полягає не лише у безпосередньому накопичуванні знань, а й у формуванні навиків самостійно ці знання набувати і вміло користуватися ними в практичній професійній діяльності.

Досягненню поставленої мети сприяє вирішення таких **завдань**:

► дати здобувачам поглиблено системи теоретичних знань з фонетики, морфології, синтаксису, лексики, словотвору класичних мов (давньогрецької та латинської);

► сформуванню аргументовано концепцію необхідності знання класичних мов для проведення наукових досліджень, а також важливості використання їх для наукової комунікації;

► дати базу знань фахової (філософської) наукової термінології і фразеології;

► забезпечити ґрунтовні знання грецьких паремій і гном, латинських сентенцій і абревіатур для фахової наукової комунікації;

► сформуванню практичних навиків читання і інтерпретації грекомовного і латиномовного філософського дискурсу.

У вивченні курсу «Класичні мови» виявляються міжпредметні зв'язки з дисциплінами «Мова філософських текстів», «Філософія культури», «Методологічно-дослідницький семінар», «Креативне мислення», «Наука в аксіосфері культури».

Специфіка курсу «Класичні мови» полягає в тому, що крім поглибленого оволодіння граматики системами класичних мов, вироблення навичок читання і інтерпретації грекомовного і латиномовного філософського дискурсу, накопичення лексичного пласту класичних мов, вироблення культури філологічного аналізу першоджерела, оволодіння філософською термінологією та фразеологією, він передбачає також формування вміння використовувати набуті знання у науковій роботі і професійній комунікації.

2 . РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (компетентності)

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї(креативність).

ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК3.Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК4. Здатність розробляти проєкти та управляти ними.

ЗК5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

ФК 2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень українською та іноземними мовами, глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

ФК 4. Здатність здійснювати науково - педагогічну діяльність у вищій освіті.

ФК5.Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

ФК 6. Здатність виявляти , ставити та розв'язувати проблеми дослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

ФК 7. Здатність аналізувати закономірності взаємодоповнюваності практично – ціннісних і теоретичних форм світогляду й соціального пізнання і на цій основі надавати експертні рекомендації щодо гуманізації та толерантизації різних соціально – культурних сфер.

Програмні результати навчання (ПРН) :

- ПРН 1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.
- ПРН 2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми філософії державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях
- ПРН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.
- ПРН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати

досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

- ПРН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.
- ПРН9. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері філософії, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.
- ПРН 10. Формулювати експертні рекомендації щодо ідейносвітоглядних, морально-ціннісних, комунікативно-практичних інструментів гуманізації й толерантизації пізнавального процесу і соціокультурних практик.

Здобувач третього освітньо-наукового рівня повинен:

знати:

- фонетичну, морфологічну, синтаксичну, лексичну, словотвірну системи давньогрецької мови;
- фонетичну, морфологічну, синтаксичну, лексичну, словотвірну системи латинської мови;
- фахову (філософську) наукову термінологію та фразеологію;
- давньогрецькі паремії і гноми (250);
- латинські сентенції і аббревіатури (250);
- лексичний пласт давньогрецької і латинської мови (600)

вміти:

- читати і інтерпретувати грекомовний і латиномовний філософський дискурс ;
- розуміти значення словотворчих елементів – латинських та давньогрецьких коренів, префіксів, суфіксів, етимології терміна;
- використовувати філософську наукову термінологію для фахової комунікації .

3.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1-й	2	3	90	14	16			60		залік
Заочна											

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин((90))												
	денна форма						заочна форма						
	усь о-го	у тому числі					усь- го	у тому числі					
		л	п / с	л а б	інд	с.р.		л	п/с	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Граматичні системи класичних мов(давньогрецька і латинська)													
Тема 1.Класичні мови у науковій комунікації	4	2				2							
Тема 2 Особливості грецької і латинської фонетичних систем. Фонетичне освоєння грецизмів і латинізмів.	6	2				4							
Тема 3. Актуальні питання граматики давньогрецької	10	2				8							

мови .												
Тема 4.Актуальні питання граматики латинської мови.	10	2			8							
Тема 5. Грецький і латинський словотвір.Фахова наукова термінологія.	8	2			6							
Тема 6. Філософія і грецька пареміологія	6	2			4							
Тема 7.Сентенції і аббревіатури латинської мови у фаховій комунікації.	6	2			4							
Тема 8.Систематизація та узагальнення. Підсумкова контрольна робота.	2		2									
<i>Разом за ЗМ 1</i>	52	14	2		36							

Змістовий модуль 2. Читання і переклад оригінальних творів.

Тема 1.Давньогрецький філософський дискурс. Платон	6		2		4							
Тема 2.Аристотель	6		2		4							
Тема 3. Латиномовний філософський дискурс. Тіт Лукрецій Кар	6		2		4							
Тема 4. Квінт Горацій Флакк	6		2		4							
Тема 5.Луцій Анней Сенека	6		2		4							
Тема 6.Григорій Сковорода	6		2		4							

Тема 7.Феофан Прокопович Тема8.Підсумкова контрольна робота	2		2								
<i>Разом за ЗМ 2</i>	38		1 4		24						
Усього годин	90	14	1 6		60						
Підсумкова форма контролю	зал ік										

3.3. Самостійна робота

Самостійна робота є невід’ємною складовою процесу вивчення класичних мов. Її зміст визначений робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, словниками, довідниками тощо. Навчальний матеріал самостійної роботи з класичних мов виноситься на підсумковий контроль поряд з матеріалом, який опрацьовувався під час аудиторних занять.

Зміст СР з дисципліни „Класичні мови” складається з таких видів роботи:

- 1) підготовка до аудиторних робіт;
- 2) самостійне опрацювання матеріалу згідно з навчально-тематичним планом;
- 3) виконання індивідуальних завдань;
- 4) переклад оригінальних текстів з класичних мов на українську;
- 6) вивчення напам’ять фахової (філософської) наукової термінології;
- 7) підготовка до тестових випробувань та письмових самостійних і контрольних робіт.

3.4. Зміст завдань для самостійної роботи

Змістовий модуль 1. Граматичні системи класичних мов (давньогрецька і латинська)	
Назва теми	
1	Історія грецької мови. Еразмова та Рейхлінова вимови(с.4-35).
2	Фонетика. Грецький алфавіт. Походження грецького алфавіту. ¹ (с.13 –

¹ Усі завдання з давньогрецької мови подаються за підручником: Л.Л.Звонська-Денисюк. Давньогрецька мова. Київ, Томіріс. 1997. 589 с.

2

Усі завдання з латинської мови подаються за підручником Л.Л. Звонська-Денисюк. В.М.Шовковий .Латинська мова. Київ, Книга.2003.528 с.

	14)).
3	Морфологічне освоєння запозичених грецьких іменників 1-2 відмін (с.70).
4	Морфологічне освоєння запозичених грецьких іменників 3 відміни (с 141-142).
5	Прийменники і префікси та їх основні значення (с.79-80).
6	Паремії і гноми.
7	Огляд історії латинської мови (с.1-11).
8	Відомості з історичної фонетики латинської мови (с 18- 22).
9	Прийменники та префікси та їх основні значення (с.87-94).
10	Сентенції
11	Наукова(філософська) термінологія
	Змістовий модуль 2. Читання і переклад оригінальних творів
1	Марк Туллій Цицерон
2	Пліній Молодший .
3	Боецій
4	Новий завіт
5	Феофан Прокопович
6	Стефан Яворський

4.Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Мультимедійний проектор, засоби презентацій, курс дисципліни в **Moodle** та проведення занять онлайн в **Google Meet**. Підручники та посібники.Базові конспекти.Словники та довідники.Роздруковані тексти практичних та індивідуальних робіт та їхній електронний варіант.

Вивчення класичних мов передбачає вміння використовувати різні інформаційні ресурси – грекомовні і латиномовні оригінальні тексти філософського спрямування, опубліковану українську та іноземну літературу (підручники, навчальні посібники, словники, довідники тощо), методичну літературу та Інтернет-джерела.

5. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

5.1 Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання визначеним у робочій програмі навчальної дисципліни.

Кожен здобувач опановує навчальний курс з класичних мов протягом 2 семестру, склавши залік й одержує підсумкові оцінки згідно нагромаджувальної бально-рейтингової системи оцінювання якості підготовки здобувачів вищої освіти. Сюди входить поточний і підсумковий контроль.Максимальна кількість балів за перший змістовий модуль поточного контролю– 30 балів, за другий

змістовий модуль- 30 балів. Загалом до заліку здобувач може набрати максимально 60 балів, на заліку- може отримати 40 балів. Загалом – 100 балів.

5.2 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5.3 Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є контрольні роботи, тестування, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, реферати

6. Форми поточного та підсумкового контролю.

Формами поточного контролю є: відвідування семінарських занять та робота на них, виконання практичних завдань, самостійна робота, тестування, контрольні роботи, усні відповіді, реферати, презентації, вивчення напам'ять фахової наукової термінології, давньогрецьких паремій та гном, латинських сентенцій, аббревіатур, переклад оригінальних творів з класичних мов на українську.

Формою підсумкового контролю є залік.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

7.1 Фахова(основна) (Давньогрецька мова)

1. Головач У., Шепель Г. Грецька мова: койне елліністично-римського періоду. Львів, Видавництво Українського Католицького Університету. 2011. 492 с.
2. Звонська-Денисюк Л.Л. Грецька мова Нового Завіту: Підручник для Духовних навчальних закладів. К., 2000. 288 с.
3. Звонська-Денисюк Л.Л. Давньогрецька мова: Підручник для студентів відділень класичної філології факультетів вищих закладів освіти. К., 1997. 589 с.
4. Светнам Д. Вступ до грецької мови Нового Завіту: Морфологія. Львів, 1995. 400 с.
5. Светнам Д. Вступ до грецької мови Нового Завіту: Морфологія. Частина 2.

Списки, парадигми, реєстри, тематичний покажчик. Львів, 2001. 200 с.

6. ΓΛΩΤΤΑ ἙΛΛΗΝΙΚΗ LINGUA LATINA: Вправи і тексти для читання (Для приватного вжитку в духовних школах). Черкаси, 1998. 65 с.

7.2 Допоміжна:

7. Abbott-Smith G. A Manual Greek Lexicon of the New Testament. Edinburgh, 1936. 250 p.
8. Novum Testamentum Graece et Latine. Germany, 1999. 810 s.
9. The Greek New Testament / ed. by K. Aland. Stuttgart : United Bible Societies, 1994. 918 p.
10. Vetus Testamentum Graece. Stuttgart : United Bible Societies, 1994. 2167 с.

7.3 Фахова (основна) (Латинська мова)

1. Вацеба О.А., Олійник Л.Р. Lectura Latina : навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2008. 200 с.
2. Гуменюк Ж.Г., Сторчова Т.В. Латинська мова : навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів. Вид. 3-тє, переробл. К. : Кондор, 2011. 340 с.
3. Звонська Л.Л., Шовковий В.М. Латинська мова : підруч. для студ. відділень класичної філології та ін. філолог. спеціальностей. К. : Книга, 2003. 528 с. (Вид. 2-е перероб. і доп. К.: Знання, 2006. 711 с).
4. Латинсько-український, українсько-латинський словник / Л.П.Скорина, О.А.Скорина. К. : Обереги, 2004. 448 с.
5. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латинська мова : підручник для вузів. К. : Вища школа, 1990. 247 с.
6. Литвинов В.Д. Латинсько-український словник. К. : Українські пропілеї, 1998. 712 с.
7. Маслюк В.П., Сенів М.Г. Латинська мова : підруч. для гуманітар. ф-тів ун-тів. Харків : Основа, 1992. 304 с.
8. Оленич Р.М., Оленич І.Р., Чернюх Б.В. Латинська мова. Львів : Світ, 1994. 408 с.
9. Оленич Р.М. Латинська мова. Львів : Світ, 2001. 350 с.
10. Оленич Р. М. Латинська мова. Вид. 2-е, виправлене. Львів : Вид-во "Світ", 2001. 350 с.
11. Оленич Р.М., Оленич І.Р., Чернюх Б.В. Латинська мова : навчальний посібник. Вид. 2-ге, виправл. і доповн. Львів : Світ, 2008. 472 с.
12. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Legatus et exerceamus : навч. Посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 140 с.
13. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Repetitorium Latinum. Pars prima. Зб. вправ для контрольних і самостійних робіт з лат. мови. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 170 с.
14. Петришин М.Й., Загайська Г.М. Repetitorium Latinum. Pars secunda. Збірник тестів для контрольних і самостійних робіт з лат. мови. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 190 с.
15. Ревак Н.Г., Сулим В.Т. Латинська мова (для неспеціальних факультетів). Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 240 с.

16. *Ревак Н. Г., Сулим В.Т.* Латинська мова (для неспеціальних факультетів) : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2006. 440 с.
17. *Сенів М. Г., Альошина І. Г.* Латинська мова: підруч. для студ. гуманіт. ф-тів. Донец. нац. унт. Вид. 3-тє, доповн. і поліпш. Донецьк : Ноулідж, 2009. 350 с.
18. *Сторчова Т.В. Гуменюк Ж.Г.* Латинська мова: підручник. К. : Видавничий Дім „Слово”, 2015. 512 с.
19. *Трофимук М.С., Трофимук О.П., Трофимук М.М.* Латинсько-український словник. Текст. Львів : СПОЛОМ, 2012. 700 с.
20. *Чуракова Л.П.* Латинсько-український та українсько-латинський словник – понад 25 тисяч слів та словосполучень. К.: Чумацький Шлях, 2009. 617 с.
21. *Яковенко Н.М. Миронова В.М.* Латинська мова : підручник. К. : Знання, 2005. 541 с.
22. *Яковенко Н.М., Миронова В.М.* Латинська мова : підручник. К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2009. 455 с.
23. *Ad usum cotidianum.* Латинські прислів'я з історико-філологічним коментарем : навч.метод. посібник / Укл. *Г.М. Загайська.* Чернівці : Чернівецький нац. унт, 2010. 24 с.
24. *Exercitia Latina* : навч.-метод. посібник. Практична частина / Укл. *Г.М. Загайська.* Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 32 с.
25. *Grammatica Latina* : навч. посібник. Теоретична частина / Укл. *Г.М. Загайська.* Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 60 с.
26. *Wilczyński S., Pobiedziska E., Jaworska E.* Porta Latina. Podręcznik do języka łacińskiego i kultury antycznej. Warszawa : Wydawnictwo szkolne PWN, 2005. 176 s.

7.4 Допоміжна

1. *Кислюк О.І.* Курс латинської мови. К. : Вид. дім „КМ Академія”, 2002. 144 с.
2. *Корж Н.Г. Луцька Ф.Й.* Із скарбниці античної мудрості : словник. Вид. 2є, доповн. і переробл. К. : Вища шк., 1994. 351 с.
3. Латинські вирази. Латинсько-український словник. Навчальні матеріали з латинської мови / Упоряд. *Я.В. Пузиренко.* К. : ВПЦ „Київ. ун-т”, 2000. 60 с.
4. Мудрість народна – мудрість міжнародна. Прислів'я, приказки, крилаті вислови та мовні звороти дев'ятьма мовами / Укл. *Жовківський А.М., Жовківська Г.А., Івасютин Т.Д., Макар Ю.І., Попеску І.В.* та ін. Чернівці : Рута, 2004. 256 с.
5. *Цимбалюк Ю.В.* Латинські прислів'я і приказки. К. : Вища шк., 1990. 436 с.

8. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://ukrlife.org/main/prosvita/latyna2.htm> <http://www.internetpolyglot.com/ukrainian/lessons-ln-uk>
<https://www.internetpolyglot.com/ukrainian/lessons-ln-uk>
<https://latinaomnibus.pl/>
<https://la.wikibooks.org/wiki/>
<http://www.medievist.org.ua>